

שליחות גורלית

שיחתן של עבדי אבות

בתום שליחותו הגורלית, חוזר אליעזר עבד אברהם לארץ ישראל ואתו רבקה בת בתואל, הכלה המיועדת, העונה על כל הדרישות שהציב אברהם לפניו. הפגישה עם יצחק מתוארת בתורה בקצרה:

”וַיִּסְפַּר הָעֶבֶד לְיִצְחָק אֵת כָּל הַדְּבָרִים אֲשֶׁר עָשָׂה.” (בראשית כד, סז)

אין צורך לפרט את כל הסיפור מחדש. זו דרכה של תורה, לקמץ במילותיה. מן המפורסמות הוא, שגופי תורה רבים נלמדים מתוך רמזים בלבד, על פי מידותיה של התורה, כדברי המדרש:

”דבר הכתוב בלשון קצרה.” (פסיקתא וזאת הברכה סח.)

על פי כלל זה הנחה רבי מאיר את תלמידיו:

”אמר רב משום רבי מאיר: לעולם ישנה אדם לתלמידו דרך קצרה.” (פסחים ג.)

דווקא משום כך, בולטת מאוד העובדה שסיפורו של אליעזר נשנה במלואו פעמיים. פעם אחת בשעת התרחשותו, ופעם שנייה בדבריו של אליעזר למשפחת רבקה.

”וַיֹּשֶׁם לְפָנָיו לְאָכַל וַיֹּאמֶר לֹא אֲכַל עַד אִם דִּבְרַתִּי דְבָרִי וַיֹּאמֶר דְּבָר.”

(בראשית כד, לג)

אליעזר עבד אברהם מספר לבתואל ולבן, את כל האירועים המפליאים שליוו אותו בדרכו. התלהבותו של אליעזר, המגולל את קורותיו לפרטי פרטים, מקבלת להפתעתנו מקום נרחב מאוד בתורה, החוזרת כאן לתאר בהרחבה ובשנית את כל מה שסופר עליו בפרוטרוט קודם לכן.

לקושי הזה עָר רבי אחא:

"אמר רבי אחא, יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים. פרשתו של אליעזר, שנים או שלושה דפים הוא אומרה ושונה (חוזר עליה), ושרץ (טומאת שרץ) מגופי תורה, ואיך דמו מטמא כבשרו אלא מריבוי המקרא".

(מדרש רבה, בראשית ס, ח)

אמנם, רבי אחא מסב את תשומת לבנו לעובדה הזאת, אך לא מסביר מדוע. מדוע יפה שיחתן של עבדי אבות מתורתן של בנים?

ניתן להשיב, שספר בראשית הוא ספר השורשים, המספר על שורשי האומה ויסודות האמונה. מובן מאליו שליסודות האמונה, תקצה התורה מקום נרחב.

כלומר, אחד מיסודות התורה הוא, שעם ישראל יבנה את עצמו בדרך ה' בארץ ישראל. או אז, כל עמי העולם יעריכו זאת מאוד, ילכו בעקבותיו ויכירו דרכו את ה' בורא העולם.

"וְהָלְכוּ עַמִּים רַבִּים וְאָמְרוּ... וַיִּרְנוּ מִדְרָכָיו וַנִּלְכֶּה בְּאַרְחֵתָיו כִּי מִצִּיּוֹן תֵּצֵא תוֹרָה וְדַבֵּר ה' מִירוּשָׁלַם".

(ישעיהו ב, ג)

הנה, אליעזר עבד אברהם, מצליח בחכמתו ובנועם שפתיו, בהתלהבותו ובענוותנותו, להגיע אל יעדיה של התורה ולהביא את בתואל ולבן, שהם עובדי אלילים, להכרה בה'.

"וַיַּעַן לָבֶן וּבְתוֹאֵל וַיֹּאמְרוּ: מַה' יֵצֵא הַדָּבָר לֹא נוֹכַל דַּבֵּר אֵלָיְךָ רַע אוֹ טוֹב".

(בראשית כד, ג)

במילים אחרות, זו היא ההצהרה המפורסמת "ה' הוא האלוקים!" מה שה' גזר, הוא מה שיהיה. אין ספק שסיפור משאלתו ותפילתו של אליעזר, תרמו תרומה מכרעת להשתאות שאחזה בבתואל ולבן ולהסכמתם המיידית וללא היסוס, לשלוח את רבקה.

אנו לא נסתפק בתשובה הזאת.

במבט מעמיק יותר, נבחין במסר נוסף, חשוב ויסודי מאין כמוהו. המסר הזה, מועבר אלינו דרך ההבדלים בין תיאור ההתרחשויות כפי שהיו, ובין הגרסה שמוסר אליעזר מנקודת מבטו הוא.

יש לציין כי עיון בדרך זו, המתמקד בשוני בין קטעים כפולים בתורה, איננו מיוחד לשאלה הספציפית הזו, אלא הוא מפתח כולל, המבהיר את כל הפרשיות שבתורה, החוזרות ונשנות ללא סיבה נראית לעין. המפתח הזה נמצא בתלמוד:

”תנא דבי רבי ישמעאל כל פרשה שנאמרה ונשנית, לא נשנית אלא בשביל דבר שנתחדש בה.”
(סוטה ג.)

לכאורה, הכוונה היא - גם בעבור חידוש אחד, ראוי הוא, שבעבורו תוכפל פרשה שלמה.

אולם כשנעמיק יותר, נגלה כי כוונת רבי ישמעאל היא רחבה הרבה יותר. אם ראית פרשה שנאמרה ונשנית, אות הוא כי התורה הצפינה כאן מידע חשוב. את המידע הזה נוכל לגלות על ידי השוואה בין שתי הפרשיות החוזרות על עצמן. בהבדלים הדקים שנמצא ביניהן, נוכל למצוא את מבוקשנו. אמנם לא ברור לנו, מדוע בחרה התורה בדרך זו להעביר אלינו את מסריה, אך זו עובדה. הדוגמה הבאה תמחיש זאת בבירור.

■ מ"ם יו"ד מ"ם

מצוות ניסוך המים בחג הסוכות, היא מצווה חשובה מאוד וקשורה לששת ימי בראשית (סוכה ג:). את חשיבותה הגדולה אנו מציינים בשמחת בית השואבה שהייתה במקדש והדביקה כל חצר בירושלים. השמחה הייתה כה גדולה עד שאמרו חז"ל: “כל מי שלא ראה שמחת בית השואבה לא ראה שמחה מימיו.” (סוכה נא.)

למרות זאת, מצוות ניסוך המים אינה כתובה בפירוש בתורה, אלא ברמז בלבד.

”תניא, רבי יהודה בן בתירה אומר: נאמר בשני “ונסכיהם” ונאמר בשישי “ונסכיה” ונאמר בשביעי “כמשפטם” - הרי מ"ם יו"ד מ"ם, הרי כאן מים. מכאן רמז לניסוך המים מן התורה.”
(תענית ב:)

שבע פעמים כופלת התורה את פרשת הקרבנות בחול המועד סוכות (בפרשת פינחס). שבע פעמים חוזרת התורה על קרבנות המוספים כלשונם, בשעה שהיה אפשר לצמצם הכול במשפטים ספורים. הצופן גנוז בהבדלים הדקים שביניהם.

בכל יום ויום משתמשת התורה במילה "ונסכה", מלבד ביום השני וביום השישי. גם המילה "כמשפטם" יוצאת דופן ביום השביעי, והיה צריך להיאמר "כמשפט". צירוף האותיות היתרות יחד, נותן 'מים'.

ולא זו בלבד.

אלא, גם הבחירה בימים, שני שישי ושביעי איננה מקרית. צירופן נותן את המספר 15, שהוא גימטרייה של אותיות י"ה משם הויה, הקשור בכל מקום עם המים (ראה מאמר לחג הסוכות 'קול ה' על המים').

7 פעמים חוזרת התורה על אותה סדרה, כדי לרמוז הלכה אחת, שהיא ניסוך המים. אין ספק שהלכה זו, היא חשובה מאין כמוה, עד שהיה צורך להכפיל סדרה אחת שבע פעמים כדי לרמוז להלכה זו.

גם כאן, לא ברור, מדוע בחרה התורה להעביר אלינו את מסריה בדרך זו, אך זו עובדה קיימת.

נשוב אל הנושא שפתחנו בו.

מה השמיט אליעזר עבד אברהם בסיפורו, מן ההתרחשות המקורית?

■ ארץ ישראל

אליעזר העבד מספר בהתלהבות על שרשרת הניסים שליוותה אותו אל בית רבקה. את הכול הוא זוכר מלבד כמה פרטים חשובים מאוד ששכח, או שאינו רוצה להזכיר.

1. לדבריו, הוא שאל את אברהם:

"וַיֹּאמֶר אֶל אֲדֹנָי אֵלֵי לָא תִלְךָ הָאִשָּׁה אַחֲרָי." (פסוק לט)

הוא אינו מוסיף את התוספת המקורית בשאלתו "...הַהֵשֵׁב אֲשִׁיב אֶת בְּנֵךְ אֶל הָאָרֶץ אֲשֶׁר יֵצְאָתָּ מִשָּׁם". (פסוק ה)

גם כשהוא מצטט את תשובת אברהם לשאלתו הוא משמיט קטע חשוב.

"וַיֹּאמֶר אֵלֵי, ה' אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנָיו יִשְׁלַח מַלְאָכוֹ אֵתְךָ וְהִצְלִיחַ דְרָכְךָ..."

(פסוק מ)

אליעזר אינו מזכיר את האזהרה הברורה "וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם הֲשֹׁמֵר לָךְ פֶּן תָּשִׁיב אֶת בְּנֵי שָׂמָה". (פסוק ו)

כלומר, הוא אינו מדווח על האיסור החמור שהטיל אברהם על הוצאתו של יצחק מן הארץ.

2. העבד משמיט לגמרי את הקטע הבא:

”ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דִּבֶּר לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לִי לֵאמֹר לְזַרְעֲךָ אֶתֵּן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכָו...” (פסוק ז)

האם ההשמטות האלו הן מקריות?

נשוב להתבונן בכתב המינוי המקורי.

■ שלושה יסודות

כתב מינוי השליחות של אליעזר, מכיל שלושה יסודות.

1. היסוד הראשון הוא **ברית המילה**, שהיא הברית בין זרע אברהם ובין ה' וזה נרמז במילים:

”שִׁים נָא יָדְךָ תַּחַת יְרֵכִי.” (בראשית כד, ב)

2. היסוד השני הוא **ברית עם ישראל** ושמירה על הייחוד התורשתי:

”לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי.” (שם, ג)

3. היסוד השלישי הוא **ברית ארץ ישראל**, המבטא את הקשר הנצחי אל האדמה הזאת:

”הַשָּׁמַר לְךָ פֶּן תִּשְׁיב אֶת בְּנֵי שְׁמָה.” (שם, ו)

אליעזר עבד אברהם לא מבין את היסוד השלישי, שהיא חשיבותה של ארץ ישראל. הוא סבור, כי השמירה על ייחוד התורשתי עדיפה בהרבה על הקשר אל האדמה. על כן הוא שואל: אם תימצא הכלה העונה על כל הדרישות והמעכב הוא מקום המגורים, האם אין זה כדאי להעתיק את מקום מגוריו של יצחק?

תשובתו של אברהם הייתה תקיפה: ”הַשָּׁמַר לְךָ פֶּן תִּשְׁיב אֶת בְּנֵי שְׁמָה”. ה' אשר לקחני מארץ מולדתי אל הארץ הזאת והבטיחני בברית ובשבועה שזרעי יירש את ארץ ישראל, הוא ישלח מלאכו לפניך.

אך אליעזר אינו מבין זאת ואינו קולט את עומק דברי אדונו.

אין הוא מסוגל להבין את הקשר הנבואי העמוק הטמון בהגעתו של אברהם אבינו לארץ ישראל. כל מה שהוא רואה הוא "זיהי רעב בארץ", מהפכת סדום ועמורה, מלחמת המלכים, הקושי במציאת מקום לקבורת שרה.

העבד לא מסוגל לקלוט את קניינה של ארץ ישראל מתוך ייסורים ומתוך ניסיונות רבים בזה אחר זה. הוא איננו רואה את התגלות ה' אלוקי הארץ הזאת.

ממה מתפעל העבד? הוא מתפעל מאוד מן ההתרחשויות הניסיות ומהמופת המתגלה לנגד עיניו. הוא מוקסם מן המלאך הנסתר ההולך לפניו והמיישר את דרכו הפלא ופלא.

משום כך, כאשר אליעזר מגולל את הקורות אותו בהתפעלות גלויה, הוא חוזר אמנם במדויק על כל שאירע, אך משמיט פרט חשוב ביותר.

הוא מספר לבתואל ולבן על שאלתו לאברהם, אך מדלג על עיקר תשובתו של אברהם. אליעזר מסתפק באמרו:

"וַיֹּאמֶר אֵלַי, ה' אֲשֶׁר הִתְהַלַּכְתִּי לְפָנָיו יִשְׁלַח מִלְאָכּוֹ אֵתְךָ וְהִצְלִיחַ דְרָכְךָ".

(בראשית כד, מ)

אין הוא מוסיף את דברי אברהם:

"וַיֹּאמֶר אֵלָיו אַבְרָהָם הַשָּׁמַר לְךָ פֶּן תִּשְׁיב אֶת בְּנֵי שְׁמָה". "ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לָקַחנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלַדְתִּי וְאֲשֶׁר דִּבֶּר לִי וְאֲשֶׁר נִשְׁבַּע לִי לֵאמֹר לְזָרְעֶךָ אֶתְּן אֶת הָאָרֶץ הַזֹּאת הוּא יִשְׁלַח מִלְאָכּוֹ...".

(פסוקים 1-2)

ההשמטה הזאת מעידה כי אליעזר לא הבין את המָסָר החשוב ביותר שאמר לו אברהם, והוא: ארץ ישראל, ערכה וקדושתה כמקום גילוי שכינה וגילוי נבואה.

העבד לא מסוגל להעביר לתושבי ארם נהרים ועיר נחור מָסָר, שעדיף לוותר על המושלמת שבכלות ולא להשיב את יצחק אל הארץ אשר משם יצא אברהם בפקודה אלוקית.

זר לא יבין זאת, מלבד זרעו הנבחר של אברהם אבינו הכורת ברית עם ה' ועם ארצו הנבחרת היא ארץ ישראל.

כלומר, התורה חזרה על הפרשה הזו פעמיים כדי להעביר לנו את המָסָר הזה שהעבד החסיר. מה שהעבד לא הבין מוטל עלינו להבין. שכל חשיבותה של ארץ ישראל, נעוץ בקשר הנבואי בין עם ישראל ובין ה' אלוקיו, שיכול להתקיים רק בה. זו היא תמצית קדושתה וערכה של הארץ הזאת.

בְּאֵלֵי צְדִיקִים

"ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לְקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ..." (בראשית כד, ז)

בכל העולם כולו מלבד ארץ ישראל, ה' מתגלה דרך חוקי הטבע, שהם החוקים אשר נחקקו בבריאת העולם ומכונים כאן בשם "שמים". כשהיה אברהם אבינו בארץ מולדתו, היה ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם. לעומת זאת, בארץ ישראל מתגלה הקב"ה בהשגחה פרטית ישירה, אשר איננה מוגבלת לחוקי הטבע. משום כך כאשר ניגש אברהם אבינו להשבעת העבד, הוא נוקט בהגדרה שונה:

"וְאֶשְׁבִּיעֶךָ בְּה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם וְאֱלֹהֵי הָאָרֶץ". (שם, פסוק ג)

הרמב"ן מפרש, שאֱלֹהֵי הָאָרֶץ הכוונה לאֱלֹהֵי אֶרֶץ יִשְׂרָאֵל, בהשגחה ישירה הן לטובה והן לפורענות. מכוח פירושו זה ממשיך הרמב"ן וקובע שחורבנה המוחלט של סדום ובנותיה, נבע דווקא מהיותה חלק מארץ ישראל, אשר איננה מסוגלת לשאת רע, שחיתות ועוול ברמות כאלה. אך העבד אינו מכיר את השכינה לא דרך השמים ולא דרך ארץ ישראל. אליעזר מכיר את השראת השכינה דרך אוהל אברהם. התגלות ניסית יום יומית, יחד עם התנהגותם הטהורה והזכה של אברהם ושרה מתוך ערכי מוסר ואמונה, הם קולות רינה וישועה באוהלי צדיקים. זהו פשר הביטוי שעליו חזר אליעזר פעם אחר פעם "ה' אֱלֹהֵי אֲדֹנָי אֲבָרְהֶם".

היא האישה

נשוב אל תפילתו של אליעזר ליד הבאר:

"וְאָמְרָה אֵלַי גַּם אַתָּה שְׂתֵּה וְגַם לְגַמְלִיךָ אֲשָׂאב הוּא הָאִשָּׁה אֲשֶׁר הִכִּיחַ ה' לְבָן אֲדֹנָי". (בראשית כד, מד)

מפתיע, שהתנאי הזה לא נזכר כלל בכתב המינוי של אברהם לעבד. מצד שני, הרי אברהם דרש שהנערה תהיה מבית אביו של אברהם וממשפחתו, כדברי אליעזר בעצמו בנאומו לפני בתואל ולבן.

"וַיִּשְׁבַּעֵנִי אֲדֹנָי... אִם לֹא אֶל בֵּית אָבִי תֵלַךְ וְאֶל מְשֻׁפְחָתִי וְלִקְחָתַי אִשָּׁה לְבָנִי".

(בראשית כד, לח)

מה יקרה אם הנערה תעמוד בתנאי העצמי שקבע אליעזר, אך אח"כ יתברר שהיא לא ממשפחת אברהם?

חז"ל התבטאו בחריפות: "שלשה שאלו שלא כהוגן... אליעזר עבד אברהם". (תענית ד.) נבדוק שוב את כתב המינוי המקורי.

1. "...אֲשֶׁר לֹא תִקַּח אִשָּׁה לְבְנֵי מִבְּנוֹת הַכְּנַעֲנִי אֲשֶׁר אֲנִי יוֹשֵׁב בְּקִרְבּוֹ".

(בראשית כד, ג)

2. "כִּי אֵל אֶרֶצִי וְאֵל מוֹלַדְתִּי תִלְךָ וְלִקְחָתְ אִשָּׁה לְבְנֵי לְיִצְחָק". (שם, פסוק ד)

על פי כתב המינוי, חל על העבד איסור חמור לקחת ליצחק אישה כנענית. במקום זאת, עליו למצוא אישה מארץ מולדתו של אברהם. לכאורה, אין כאן שום ציווי ללכת למשפחת אברהם ולבית אביו.

זה מסביר מדוע אליעזר לא כולל תנאי זה בתפילתו. בהמשך נבאר, מנין בכל זאת שאב אליעזר בנאומו לפני בתואל ולבן את התוספת "בית אבי... משפחתי". אם כן, ממה באמת היה מוטרד אליעזר?

אליעזר ידע, שהמשימה הקשה ביותר העומדת בפניו הוא הקושי האמיתי להשיג את הסכמת האישה ואת הסכמת הוריה לפרידה ארוכה ולארץ רחוקה. זו גם הייתה הסיבה לשאלתו היחידה של אליעזר לאברהם:

"אוֹלָי לֹא תֵאבְדָה הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַי אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת".

(בראשית כד, ה)

כשהגיע אליעזר לחרון, הוא הבין שרק נערה שמטבעה נוטה לעשות חסד, תהיה מסוגלת לקבל החלטה לצאת לארץ רחוקה, אשר בה מצפים לאישה כמותה. משום כך עמד אליעזר והתפלל לה' שיזמן לו אישה כזו, שתהיה מצוידת במידת חסד מופלאה ובנכונות לשאת במאמץ לעשיית החסד.

כאשר מופיעה לפניו רבקה, אשר רצה פעם אחר פעם אל הבאר לשאוב עד שכל הגמלים יסיימו לשתות, ניגש אליה העבד כשהוא מוקסם כולו.

"וְהָאִישׁ מִשְׁתַּאֵה לָהּ מִחֲרִישׁ לְדַעַת הַהֲצִלִיחַ ה' דְּרָכּוֹ אִם לֹא".

(בראשית כד, כא)

הוא נוטל בידו את הנזם והצמידים המתאימים לידיה וניגש לשאלת המשפחה. סוף סוף, גם אותה הוא יצטרך לשכנע.

"וַיֹּאמֶר: בֵּת מִי אַתָּה?"

(שם, כג)

אז התברר לו שמלאך ה' מסייע לו יותר ממה שציפה ומפגיש אותו עם בת ממשפחת אברהם.

זאת ועוד.

רבקה יצאה מביתה לבאר עוד לפני שאליעזר התפלל. כלומר, תפילתו נשמעה עוד בטרם סידר אותה במחשבתו, כשעדיין הייתה גנוזה בעמקי לבבו.

■ ותאמר: אֵלֶּךָ

בכל זאת, כאשר העבד מגולל את הסיפור לפני בתואל ולבן, הוא אומר את המשפט הבא.

"וַיִּשְׁבַּעֵנִי אֲדֹנָי... אִם לֹא אֶל בֵּית אָבִי תֵלֶךְ וְאֶל מִשְׁפַּחְתִּי וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבָנִי."

(בראשית כד, לז-לח)

לאור הדברים שכתבנו לעיל, לא ברור על מה מסתמך העבד, כשהוא אומר שאדונו ציווהו ללכת אל בית אביו ואל משפחתו.

נשוב ונדייק בכתב המינוי של אליעזר. אחרי שאליעזר שואל אם הוא רשאי להוציא את יצחק מארץ ישראל, עונה לו אברהם:

"ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם אֲשֶׁר לָקַחְנִי מִבֵּית אָבִי וּמֵאֶרֶץ מוֹלְדֹתַי... וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבָנִי מִשָּׁם."

(שם, פסוק ז)

צירוף תחילת הפסוק – **מִבֵּית אָבִי** וסוף הפסוק – **וְלִקְחַתְּ אִשָּׁה לְבָנִי מִשָּׁם**, מלמד אכן על הכוונה הזאת. מדוע אם כן, נזכר העבד בנקודה הזאת רק כאשר הוא מגיע למשפחת אברהם?

התשובה היא, ששוב עומד אליעזר בפני משימתו העיקרית, שהיא לשכנע את המשפחה שיתירו לבתם לצאת לארץ רחוקה. סברתו הייתה, שכאשר יספר למשפחת אברהם שאברהם חשב עליהם ושלח אותן ישירות אליהם, הדבר יחמיא להם ויוסיף להם כבוד עצמי. בנוסף, אולי יתרשמו שמדובר באדם קרוב החושב עליהם, דבר שיקל עליהם את ההחלטה הקשה.

אכן הם התרשמו והסכימו.

רבקה אינה נוכחת עם אביה בסיפורו המרגש של אליעזר. מה שנותר הוא לקרוא לה כדי לשמוע את דעתה ולקבל את הסכמתה.

”וַיֹּאמְרוּ נִקְרָא לְנַעֲרָה וְנִשְׁאַלְהָ אֶת פִּיהָ.” (שם, פסוק נז)

מה נוסח השאלה?

”וַיִּקְרָאוּ לְרַבֵּקָה וַיֹּאמְרוּ אֵלֶיהָ הֲתִלְכִי עִם הָאִישׁ הַזֶּה?” (שם, פסוק נח)

”הָאִישׁ הַזֶּה” האנונימי, המוזר, הבלתי מוכר. כאן צפה ועולה העובדה שגדחקה לתחתית ההכרה. ארץ רחוקה, דרך חתחתים, וניתוק מן המשפחה. זה היה הרגע הקריטי ממנו חשש אליעזר.

”אוֹלָמִי לֹא תֵאבְדָה הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַי אֶל הָאָרֶץ הַזֹּאת.” (שם, פסוק ח)

אברהם מדגיש באזני העבד:

”ה' אֱלֹהֵי הַשָּׁמַיִם... יִשְׁלַח מַלְאָכּוֹ לְפָנַי...” (שם, פסוק ט)

אולם, אפילו מלאך ה' המיישר דרכים ומנווט בהצלחה, לא יוכל להתערב בבחירתה החופשית של רבקה, ולכן מוסיף אברהם.

”וְאַם לֹא תֵאבְדָה הָאִשָּׁה לְלֶכֶת אַחֲרַי וְנִקִּיתִי מִשְׁבַּעְתִּי.” (שם, פסוק י)

למרות הסיוע של מלאך ה', ייתכן בהחלט שהיא תסרב. רבקה רואה לפניו אנשים עייפים ומאובקים הבאים מדרך רחוקה וגמלים צמאים לטיפת מים. מיד מתעורר בלבה רגש החסד שהוא ללא גבול. כאן מתגלה טוהר נפשה של הנערה והיא מהרהרת בלבה. אם האנשים האלה עשו דרך רחוקה כל כך כדי לחפש בת זוג עם תכונות של חסד מובהקות, הרי ששם הוא מקומי הטבעי. על כן היא משיבה ללא היסוס:

”וַתֹּאמֶר: אֵלָּהּ.”

בדומה לסיפור רבקה, עם ישראל קולט כי ה' ממתין לו מאתיים ועשר שנים במצרים, כדי לפלס בעולם את דרך ה', שהיא דרך האמת. גם עם ישראל נענה בחיוב לצאת לארץ רחוקה.

”כֹּה אָמַר ה' זְכַרְתִּי לָךְ חֶסֶד נְעוּרֶיךָ אֲהַבְתָּ כָּל־לִילְתֶיךָ לְכַתֵּךְ אַחֲרַי בְּמִדְבַּר בְּאֶרֶץ לֹא זְרוּעָה.” (ירמיהו ב, ב)

